

REGERINGSKANSLIET

Utbildningsdepartementet

DI Debatt 09-05-25

Missa inte chansen att skapa en internationell hälsoindustri

Kostnads utvecklingen inom vården är inte ett offentligt budgetproblem utan ett privat investerings tillfälle i hälsa som ger enorma industriella möjligheter, skriver professor Gunnar Eliasson, KTH.

Två omständigheter kommer att prägla industriländernas ekonomiska framtid. Den första är den åldrande befolkningen som skapar ett ekonomiskt generationsväxlingsproblem och som kräver en större arbetsinsats högt upp i åldrarna.

Den andra är den nya medicinska teknologin som ger löften om både en dramatiskt höjd livskvalitet och en förbättrad arbetsförmåga i alla åldrar. På uppdrag av Globaliseringsrådet analyserade jag en av Sveriges största, men minst konkurrensutsatta tjänsteproducerande näringar – sjukvården.

I min rapport visade jag att svenska investeringar i hälsa och konsumtion av hälsotjänster motsvarar ungefär 9 procent av svensk BNP, vilket är i nivå med OECD-ländernas genomsnitt. I USA ligger motsvarande förbrukning på 16 procent och rimliga beräkningar pekar på att den kan nå en tredjedel av BNP omkring 2050. Även om Sverige inte är lika hårt drabbat av en obalanserad ålderspyramid som till exempel Japan, pekar kalkyler mot en framtida global marknad för hälsotjänster av enorma dimensioner.

Sverige, som fortfarande har en betydande egen medicinskteknologisk potential, kan inte kosta på sig att missa möjligheten att göra om sin vårdsektor till en internationellt konkurrenskraftig hälsoindustri.

Sjukvården är visserligen en privat tjänst vars kunder är individer, de blivande patienterna. Men sjukvårdens extremt heterogena tjänster levereras av en offentligt finansierad, centralt utbudsstyrd producent, skyddad sedan länge från konkurrens och närgående ekonomisk analys.

Det är inte någon bra utgångspunkt för att en internationellt konkurrenskraftig hälsoindustri spontant ska uppstå. Vi ska inte tro att den kan planeras fram centralt på myndighetsnivå.

Såväl i USA som i Sverige diskuterar politiker en upplevd kostnadsexplosion och nödvändigheten av att rationalisera vården.

Det är fel sätt att angripa ett problem som kanske inte ens finns. De växande kostnaderna speglar i första hand privat efterfrågan på träffsäker men dyr medicinsk behandling.

Amerikansk ekonometrisk litteratur visar också att priserna i vården faktiskt utvecklats långsammare än konsumentprisindex. De nya och dyra läkemedlen skapar positiva hälsoeffekter som är värda mer än sina kostnader. Dessa läkemedel har inte bara återställt livskvaliteten hos stora grupper sjuka utan även gjort dem arbetsföra och skapat betydande tillväxteffekter i ekonomin.

Det finns alltså inga skenande samhällsekonomiska kostnader i vården. Det är därför hög tid att vården tar på sig uppgiften att erbjuda positiva hälsoeffekter i stället för att sänka dess kvalitet.

Men utvecklingen mot en mer individualiserad och träffsäker vård ställer det politiska Vårdsverige inför besvärliga problem. Ska kostnads-utvecklingen inom vården betraktas som ett offentligt budgetproblem som måste elimineras, eller har det uppstått ett privat investerings-tillfälle i hälsa som ger enorma industriella möjligheter, som de svenska medborgarna inte har råd att låta sig gå ur händerna?

Klart är att en internationellt konkurrenskraftig hälsoindustri inte kan administreras fram centralt genom utbudsstyrning. Ett betydande inslag av spontant entreprenörskap krävs. Innovativ utveckling av medicinska produkter som utlovar förbättrad hälsa till många kan bara

drivas fram på en marknad med många konkurrerande producenter och många kunder med varierade preferenser som disponerar egna resurser.

Det krävs också en verklig valfrihet i vården både av val av vårdgivare och försäkrare.

Kundorienterad innovativ produkt utveckling är en god förebild för den framtida hälsoindustrin, inte politisk styrning. Det politiska Vårdsverige bör därför släppa greppet om de resurser som det så hårt kontrollerar. Det finns många olika försäkrings lösningar som är bättre än den centraliserade och byråkratiska ordning som nu råder.

På köpet kan vi få den internationellt konkurrenskraftiga hälsoindustri som är en nödvändig förutsättning för att Sverige i framtiden ska ha råd att erbjuda sina medborgare den mest kvalificerade vård som står till buds.

Gunnar Eliasson, professor emeritus, KTH